

ŽEMAITIS daktaras Felicijonas Gedvilas – carinės Rusijos okupuotoje Lenkijos Karalystėje 1834–1851 m.

Virgilijus LUKOŠIUS

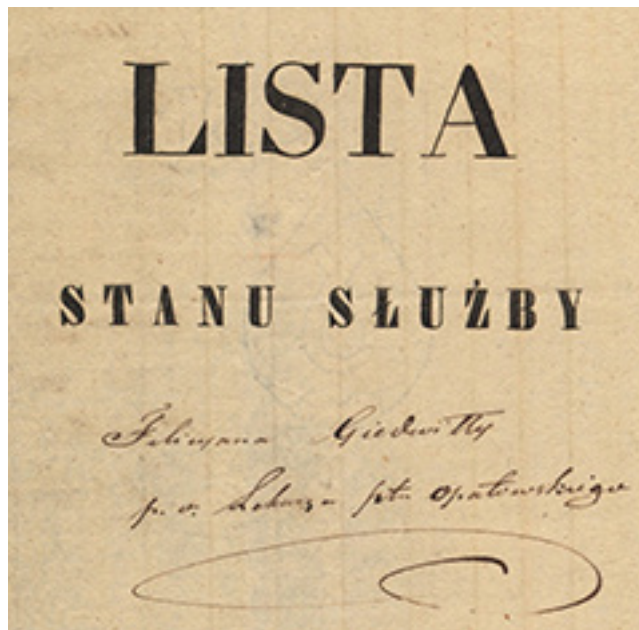
Daktaras iš Žemaitijos

Polipkalnis – vienas iš daugelio neišlikusių Žemaitijos vietovardžių. Šis „kalnas po liepomis“ yra seniau vadintame Beržės lauke, kuris tęsiasi nuo Medvėgalio iki Girgždūtės. Dabar ta vieta, esanti prie Kelmės ir Šilalės rajonų ribos, yra priskirta Šilalės rajono Palentinio seniūnijai. Ten buvusios Žemaitijos Kunigaikštystės matininkas Šepticchio herbo bajoras Felicijonas Gedvilas (*Felician Giedwillo*, 1750–1824) su pirmąja žmona (apie 1758 m. gimusia Kotryna Dirmavičiūte) 1790 m. įsigijo Beržės-Polipkalnio dvarą. Gyvendami santuokoje jie susilaukė 5 dukterų (Domicelės Eufrazinos, Uršulės (ištekėjo už Kombario), Elenos (ištekėjo už Jesenevičiaus), Joanos Onos, Onos Eufrazinos) ir 5 sūnų (Antano Felicijono, Juozapo Fortūnato, Aloyzo, Pranciškaus ir Kajetono Juozapo).

Kotryna 1803 m. mirė. Felicijonas, kiek pagedėjęs, 1804 m. Varniuose (Telšių r.) vedė apie 1786 metų gimusią Vladislovo Vytarto dukrą Petronelę Vytartaitę iš Beržės. Petronelė Gedvilienė, gyvendama santuokoje su Felicijonu Gedvilu vyresniuoju, pagimdė 5 vaikus: 4 dukras (Viktoriją, Oną, Domicelę ir Kotryną) bei sūnų. Jis buvo jauniausias – gimė 1806 metais. Pagranduką tėvo garbei pavadino Felicijonu.

Taigi, iš viso Felicijonas vyresnysis, gyvendamas santuokoje su dviem žmonom, turėjo 15 vaikų.

Šioje publikacijoje – pasakojimas apie tai, kaip susiklostė Felicijono jaunesniojo likimas. Jis, baigęs geriausią tuometę mokslo įstaigą Žemaitijoje – Kražių gimnaziją – bei įrašytas į jos „Aukso knygą“, nuo 1826 m., gavęs valdžios stipendiją, studijavo mediciną Vilniaus universitete ir įgijo I klasės gydytojo diplomą. 1832 m. baigęs universi-

F. Gedvilo ranka pildytos tarnybinės anketos (dabartinio gyvenimo ir veiklos aprašymo (CV) atitikmuo) viršelis

tetą, buvo paskirtas dirbti Carinei Rusijai priklausiusios, iš dalies autonominės Lenkijos Karalystės Augustavo vaivadijos Kalvarijos kalėjimo gydytoju. Šis jo tarnybinės karjeros pirmasis etapas Lenkijoje truko beveik 20 metų.

Tarnyba Lenkijoje

Lenkijos valstybiniame archyve yra viešai prieinama suskaitmeninta Felicijono Gedvilo asmens byla („Kelcų ir Sandomiežo gubernijų medicinos valdybos Opatovo pavieta gydytojo Felicijono Gedvilo byla“). Ji pradėta 1846 m. balandžio 2 dieną ir baigta 1851 metais. Rusiškai užrašytas bylos pavadinimas tik ant jos viršelio, o visa joje esanti 73 puslapių dokumentacija ir susirašinėjimas yra lenkų kalba.

Pirmasis dokumentas byloje – 1846 m. kovo

Gydytojo Felicijono Gedvilo parašas – Giedwillo

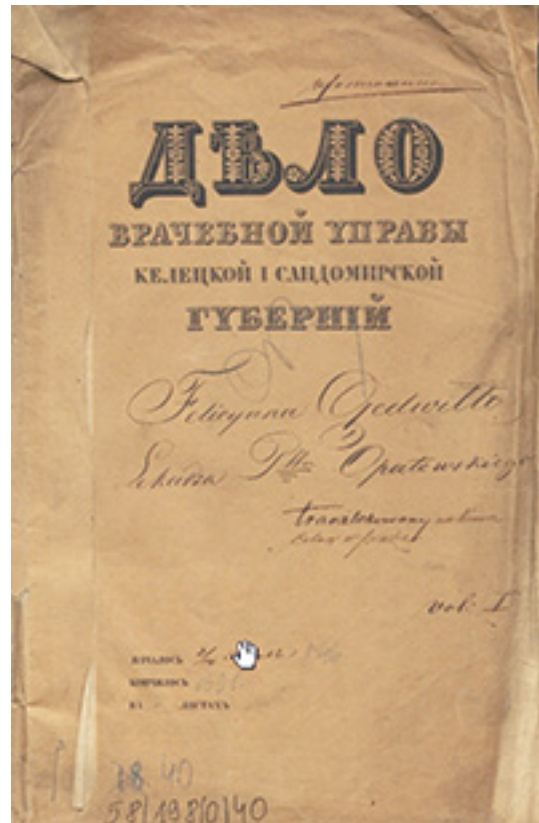
29d. Vyriausybės vidaus ir dvasinių reikalų komisijos Varšuvos sveikatos tarnybos vyriausiojo inspektoriaus raštas Nr. 1485 Radomo gubernijos sveikatos biurui dėl karo medicinos gydytojo Felicijono Gedvilo perkėlimo į Opatovo pavietą vietoj gydytojo Juzefo Toranskio. Toliau pateikiami įvairūs dokumentai, susiję su F. Gedvilo paskyrimu Opatovo pavieta gydytoju: įvairių valstybinių įstaigų atsiliepimai; 1846 m. gegužės 4 d. instaliacinis (paskyrimo į pareigas) protokolas; deklaracija bei priesaika prieš Dievą, Švč. Trejybę ir evangeliją sąžiningai atlikti paskirtas pareigas; pareigų, instrukcijų, dienynų ir kt. perėmimas.

Viso byloje yra keletas tarnybos sąrašų (*lista stanu służby* – dabar tai būtų anketa), nurodant metus kur, kada ir kuo byloje aprašomas asmuo dirbo ar užsiėmė. Iš jų galima sužinoti visus faktus apie šio gydytojo darbinę bei tarnybines karjerą. Pirmasis sąrašas sudarytas paties Felicijono 1846 m. gegužės 8 d., o kiti kiek vėliau.

Pirmose keliuose grafose nurodyta, kad jis yra bajorų kilmės, gimęs Žemaitijos Kunigaikštystės Raseinių paviete, išpažįstantis Romos katalikų tikėjimą ir kad paveldėtų ar įsigytų dvarų pats ar jo žmona neturi. Tuo metu jis jau buvo našlys, nors vienoje anketoje žodis „nevedęs“ yra perbrauktas.

Iš šių anketų galima atsekti tokią tikslią F. Gedvilo tarnybos ir darbų seką:

- 1832 m. gegužės 22 d. baigė medicinos mokslo kursą Vilniaus Universitete;
- 1834 m. vasario 10 d. pradėjo valstybinę tarnybą Kalvarijos kalėjime, kuriame dirbo gydytoju;
- 1834 m. gruodžio 10 d. buvo paskirtas Plocko vaivadijos Mlavo srities gydytojo pavaduotoju (pastaba: tuo metu pagal administracinį padalijimą *obwód* buvo sritis, nors į ją įėjo tik vienas Mlavo pavietas – apskritis);
- 1840 m. gegužės 24 d. pačiam paprašius, F. Gedgaudas perkeltas į Palenkės gubernijos Bielsko pavieta Janovo miestelį dirbti gydytoju;
- Janove panaikinus gydytojo etatą, 1841 m. liepos 31 d. gavo laisvą leidimą (dimisiją) ir turėjo pertrauką tarnyboje;
- 1841 m. lapkričio 15 d. Vyriausybės vidaus ir dvasinių reikalų komisijos sprendimu paskirtas dirbti prie Varšuvos esančio Blonio miesto gydytoju (jam nustatytas 225 rublių atlyginimas už darbą);
- 1842 m. sausio 3 d. tos pačios komisijos sprendimu jis perkeltas dirbti gydytoju į Radomsko miestą, paliekant tą patį atlyginimą už darbą, koks jis buvo Blonio mieste.
- 1843 m. vasario 25 d. ši komisija jį paskyrė dirbti Kališo gubernijos Kališo pavieta vyriausiojo gydytojo padėjėju;
- 1844 m. sausio 20 d. ta pati komisija jį paskyrė dirbti Ku-

Gydytojo Felicijono Gedvilo asmens byla, saugoma Lenkijos valstybiniame archyve

javijos srities Radziejuvo miesto gydytoju;

- 1846 m. kovo 21 d. Felicijonas nominuotas Radomo gubernijos Opatovo pavieta gydytoju (atlyginimas nustatytas 375 rubliai).

Iš byloje pateiktų duomenų matome, kad valdžios nurodymu F. Gedgaudui teko dirbti įvairiose, toli nuo gimtosios Žemaitijos buvusiose tuo metu Carinės Rusijos valdomose vietose. Ilgėliau, apie 5 metus, dirbo Mazovijoje – Mlavoje, tuo tarpu Palenkės Januve ar jau už Varšuvos esančiuose miestuose (pradedant Bloniu ir baigiant Opatovu) ilgai neužsibūdavo.

Anketose pažymėta, kad buvo neteistas, priešiškos (suprask: carinei valdžiai) batalijose ar kampanijose nedalyvavo, tarnyboje turėjo pertrauką nuo 1841 m. liepos 31 d. iki 1842 m. sausio 3 d. (vienoje anketoje parašyta, kad iki 1841 m. lapkričio 31 d.), buvo našlys. 1846 m. gegužės 8 d. Opatove pildytoje anketoje jis rašė, kad

(Nukelta į 18 p.)

turi sūnų Ludgierą, gimusį 1846 m. kovo 26 d., kurį, negalėdamas pats prižiūrėti, yra palikęs Kujavijos pavieta – Skibine, prie mamos (tikėtina, kad prie savo žmonos giminaičių, nes žmona (jo sūnaus motina) tuo metu jau buvo mirusi – ji mirė netrukus po gimdymo).

Byloje yra ir keletas Felicijono Gedgaudo raportų Radomo gubernijos medicinos valdybai dėl perimtų darbų, išdo knygų.

1847 m. vasario 15 d. jis paprašė 8 dienų atostogų. Po ilgų susirašinėjimų pranešė, kad dėl šeimos reikalų gegužės 30 d. išvyko atostogų į Varšuvos guberniją, o grįžo į darbą Opatove birželio 7 d.

Byloje yra ir susirašinėjimas ir su Radomo gubernijos Sandomiežo policijos teismu dėl kelių asmenų mirties priežasčių nustatymo. 1848 m. kovo 27 d. yra dar kitas jo pareiškimas dėl 28 dienų atostogų, kurių jis prašė dėl šeimos reikalų, nenurodydamas, kur vyksta. Radomo valdžia susirašinėjo su Varšuvos valdininkais dėl jo pavadavimo. Kitas prašymas – dėl 8 dienų atostogų suteikimo parašytas 1850 m. rugpjūčio 12 d., nurodant, kad vyks į Kvitną prie Varšuvos.

Iš Lenkijos – į Ameriką

Vėliau – svarbus jo karjeros posūkis, stipriai pakeitęs jo gyvenimą. Tada jis atsidūrė nedideliame Veliunio pavieto Praška miestelyje, prie sienos su Vokietija (tuometine Prūsijos Karalyste). 1851 m. balandžio 4 d. Lenkijos Karalystės

Akmenų krūva buvusioje sodybvietės Polipkalnyje vietoje. Virgilijaus Lukošiaus nuotrauka

sveikatos valdybos Vyriausiasis Inspektorius Radomo gubernijos medicinos valdybai pranešė, jog Praškos muitinė paprašė gydytojo Felicijono Gedvilo, kuris tada buvo muitinės dažų ir vaistinių medžiagų vertintojas-ekspertas (tekste: lenk. *estymator*), gimimo metrikos ir gydytojo kvalifikacijos dokumentų (tekste: lenk. *patenta*). Išsiųstame atsakyme yra nurodyta, kad gimimo metrika ir I klasės bei karo medicinos gydytojo patentai saugomi Varšuvos gubernijos sveikatos valdyboje. Po šio pranešimo byloje eilės tvarka patalpintas ankstesnis 1851 m. sausio 17 d. to paties vyriausiojo inspektoriaus pranešimas, kad buvęs Opatovo pavieto gydytojas pateikė prašymą įsidarbinti muitinėje ekspertu, o vietoj savęs pavaduoti pasiūlė laisvai Opatove praktikuojantį gydytoją Vžesnevskį (lenk. *Wrześniewski*).

Paskutiniame šios bylos lape patalpintas 1849 m. liepos 18 d. gydytojo Felicijono Gedvilo surašytas 8 punktų, jo kaip pavieto daktaro, naudojamų medicininių instrumentų (kateteriai, akušerinės klišės, perforatoriumas ir kt.) sąrašas.

Be pabaigos

...Kas buvo vėliau? Apie tai duomenys yra pateikti kitoje byloje, o ji saugoma Rusijos archyvuose. 1851 m. pabaigoje F. Gedvilas paprašė jam suteikti atostogų, jas gavo, bet po atostogų į darbą muitinėje nebegrįžo, nes kartu su sūnumi Liudgaru išplaukė (t. y. pabėgo) į Ameriką.

Po kelerių metų jis vienas grįžo į Europą (?!). Sūnus liko Amerikoje (tėvas, išvykdamas ieškoti darbo, jį paliko prižiūrėti vietinei šeimai, joje berniukas ir užaugo).

Liudgaras Gedvilas dalyvavo JAV pilietiniame kare, įsitvirtino šioje šalyje, sukūrė šeimą, turėjo vaikų, anūkų, tik jie po platų pasaulį pasklido turėdami ne Gedvilo, o Gvillo pavardę.

Kaip susiklostė Felicijono Gedvilo gyvenimas po to, kai jis savo sūnų paliko globoti amerikiečiams? Žinoma, kad jis nuo 1861 iki 1866 m. kaip gydytojas priklausė Rusijos karo ministerijai, vėliau jos žinioje nebebuvo ir dirbo kaip paprastas civilis gydytojas. Kol kas nėra žinoma tik jo mirties data ir vieta.